

■ **Yurdumuzun hər dərəsini, hər uçurumunu, zirvəsini təbiət elə yaratmışdır ki, sanki, Laçın dağları insanlar üçün möhtəşəm qala idi. Vətən torpağının hər daşı qəhrəmanlıq tariximizin bir sirrini özündə yaşadır. Xalqın qazandığı qələbələr də, dücar olduğu fəlakətlər də bir çox yurd yerlərində, adlarında əbədiləşmiş və canlı tarixə çevrilmişdir.**

İyirmi dörd ildir ki, bir gözü-müz ağlayır, bir gözü-müz yol çəkir, el-oba həsrətli laçınlıların gözləri yollara dikili qalıbdır. Hər bir azərbaycanlının borcudur ki, heç olmasa, Vətəndən götürdikləri adət-ənənələrini qoruyub saxlasın, gənc nəsillərə çatdırıbilsin. Adət-ənənələri yaşatmaqla yur-

təşkil olunardı, bu barədə deyimlər də olmuşdur. Kənd yerlərində Xıdır Nəbi bayramında “qodu-qodu” gəzdirmək bir adət – ənənə idi. Bunu üçün səriştəli, hörmətli, hazırcavab, bəməzə adamlar seçildirdi. Qodu adama bənzər müqəvva formasında düzəldilər və bəzədilərdi. Havaların isti keçməsi

cuqlayardı. İlk çiçək açan zoğal ağacı idi.

Dördüncü çərşənbə – Torpaq çərşənbəsidir. Ana təbiətin oyanmasını gören əkinçilər cütü, kotanı əkin sahəsinin kənarına sürərdilər. İlk yaz əkinini gecikdirənlər heyfslənərdilər ki, bu il məsuldarlıq az olalılar. Ona görə də yaz əkinini gecikdirmək olmazdı. Nənələr buğda isladılıb, səməni qoyarılar ki, bolluq olsun. Əkin-biçin bərəkətli olsun deyə, – dodaqaltı oxuyardı: “Səməni, saxla məni, ildə göyüdərəm səni.” İnanca görə, axırıncı çərşənbə gecəsi kim nə yuxu görsəydi, çin olardı. Deyimlərə görə, həmin axşam su arxı kənarında bitən söyüd ağacının bu-

kəsin qulaq falı nəhs gəlməsin. Qulaq asanlar da xoş sözlər eşidəndə sevinərdilər.

Çərşənbələrdə hər bir evin qarşısında tonqal yandırılırdı. Tonqalın başına toplananlar növbə ilə odun üstündən atılar, “Ağırlığım uğurluğum odda yansın” deyərdilər.

Hər çərşənbə gününün axşamı ləziz, dadlı bayram aşısı bişirilərdi. Plov hazır olanda ailə üzvləri bir süfrə başına toplaşardı, bayram yeməyindəm yaxın, əziz adamlara, qonşulara pay verərdilər. Bayram süfrəsində ailə üzvlərindən kimsə uzaqda, səfərdədirsə, birinci həmin adam yad olunardı. Övladlar bayramqabağı ata-anasına, qocalara baş çəkməyə, on-

Laçının qış nağülü

Çillə, çərşənbələr və Novruz bayramı ənənələri

dumuzun ruhunu yaşadıyıq.

Bir ilin dörd fəslə vardır, hər bir fəslin özünə görə, öz xüsusiyyətləri olduğu kimi, bir-birindən fərqlənir. Gərək, fəsiləri – yazı, yayı, payızı və qışı yaşayasan və ona şahid olasan ki, bir il tamam olsun, Qış olmasa, yaz olmasa, yay olmasa, payız olmasa deyiblər.

Qış fəslə tən yarı olanda, fevral ayının 5-7-nə təsadüf edən həmin günü əlamətdar gün kimi qeyd etməklə Xıdır Nəbi bayramını keçirirdilər. Bu bayrama ona görə çox sevinirdilər ki, qış yarı olmuşdur. Xıdır Nəbi bayramında su dəyirmanında üyüdülmüş buğda unundan qoca nənələr xəşil bişirərdilər. Ocağın üstünə mis qazan qoyardı. Su qaynara düşəndən sonra ailədə nəfər sayına görə un əlavə olunardı. Qazanı oxlovla qarışdırmağa cavanlar növbə ilə köməyə gələrdilər. Yeməkdən unun iyi gəlməyə nə qədər, yəni, bişənə kimi qarışdırardılar, hazır olanda xəşil mis sinilərə, dövrələrə çəkər, ortasını cala edərək, oraya ərimiş nehrə yağ, bəhməz tökərdilər, yeməklə doymaq olmazdı. Xəşil qış fəslində tez-tez bişirilən yeməklərdən biridir. O, adamları sərt soyuqluq havada, saxtılı, qarlı havada dözümlü edər, müalicə əhəmiyyətli, güclü yemək hesab olunur.

Xıdır Nəbi bayramı üç gün davam edirdi. Həmin günlər el arasında qodu-qodu oyunu da

üçün qodu-qodu qapı-qapı, ev-ev gəzdirilər, pay, nəzir-niyaz yığılardı. Toplanan nəzir-niyazı kənddə-obada ən kasıb yaşayan, imkansız ailələrə pay verərdilər.

Qırx gün böyük çillə, iyirmi gün kiçik çillə günləri tamam olandan sonra otuz günlük boz ay başlayır. Boz ay bozara-bozara, günlərini saymağa başlayır, bir gündə beş təbə düşür.

Hər həftənin çərşənbə axşamı günləri düzülməyə başlayır. Birinci çərşənbə – Su çərşənbəsidir. Fevral ayının son həftəsinə təsadüf edir, çayların, bulaqların buz bağlayan yerləri əriməyə, havalar get-gədə isinməyə başlayır. Təzə gəlinlər, nişanlı qızlar bulaq başına su gətirməyə gedərdilər. Durna qatırı kimi düzülən qızları gözaltı edənələr də olardı. Oğlanlar tamaşaya, sevgi “ovuna” çıxardılar...

İkinci – Od çərşənbəsidir. Artıq baharın qoxusu hiss olunmağa başlayır. Günəş yavaş-yavaş ətrafı, torpağı isitməkdədir. Od çərşənbəsi günü hər bir ailədə toy, bayram kimi qeyd olunardı. Hər bir ailə üzvlünün adına, şam yandırılar, axşam süfrə açılar, xonça bəzədilərdi.

Üçüncü – Yel çərşənbəsidir. Təbiət oyanmağa başlayır. Torpaq isindiyindən bitkilər cücərməkdədir. Yazda ilk cücərən xıncılovuz bitkisi yığılar, kətə bişirilərdi. Novruzgülü çiçəyi ilk dəfə acardı. Nişanlı oğlanlar Novruzgülünün sevgilisinə hədiyyə edərdilər. Ağacları tumur-

daqları əyilərək arxadan su içir.

Novruz bayramı günü Yeni ilin gəlişi kimi qəbul olunardı. Novruz bayramı mərasiminin yaranma tarixi çox gədimdir. Bu mərasim qışın sona çatması və yazın gəlişi ilə bağlıdır. Mərasim qədim insanların təbiət hadisələrinə münasibəti, etiqadı, həmçinin əmək fəaliyyəti ilə əlaqədar yaranmışdır. Odur ki, qışın başa çatmasını səbirsizliklə gözləyir, yazın gəlişini

ları təbrik etməyə borcludurlar.

Bayram axşamına kimi yaxın qohumlarda, qonşularda, kəsülü adamlar olsa idi, onları mütləq bərişdirərdilər. Kəsülü qalmaq olmazdı.

Novruz bayramı günü Keçəl və Kosanın məzəli oyunları, zarafatları adamların yaddaşında silinməz iz buraxardı. Onların atmacalı sözləri, Novruz bayramına, yaz fəslinə aid ma-

sevinclə qarşılayırdılar.

Laçın tərəflərdə Novruza bir ay qalmışdan bayrama hazırlıq işləri görülməyə başlanardı. Məhəllələrdə, həyətlərdə, evlərdə ciddi təmizlik, abadlıq işləri görülərdi.

Axırıncı çərşənbə günü gənclər bir yerə toplaşaraq şənlik qurardılar. Subay qızlar üzük falına baxmaq üçün iynələri suya atar, iynələr bir-birlərinə yaxın gələndə qoşalanda, sevinərdilər ki, ürəklərində tutduqları oğlanların da onlara meyli var. Qızlar duzlu könbə bişirər və yeyərdilər, su içməzdilər ki, gecə yatanda yuxuda hansı oğlan ona su versəydi, deməli, onların bir-birinə eşq-məhəbbəti vardır.

Oğlanlar qonşu qapısına gedərdilər, astadan qapıları açar və papaq atardılar, sonra da qaçıb gizlənərdilər. Ev sahibi də hazırlanmış bayram payından onların papağına pay qoyardı.

Qızlar üreyində niyyət tutaraq qonşu qapısına qulaq falına gedərdilər. Evdəkilər bayramda pis söz danışmazdılar ki, heç

raqılı söhbətləri, oxuduqları mahnıları yaddaqalan olardı.

Hər bir xalq öz adət-ənənəsi ilə tanınır. Biz də xalqımızın milli adətlerini unutmamalı, onları yaşadıb yeni nəsillərə çatdırmalıyıq. Novruz bayramının bütün milli xüsusiyyətləri nəzərə alınmalı, bayram tamaşaları təşkil olunmalı, milli paltarlar geyilməli, məclislərdə milli musiqi alətlərində xalq havaları ifa olunmalı, süfrələrə milli yeməklərimiz düzüləlidir.

Bayramın tənənəli və canlı keçməsi üçün Laçın rayonunda, kəndlərdə fəaliyyət göstərən mədəniyyət evlərinə, klublara, mağazalara, məktəblərə bu barədə göstərişlər verilir, bayrama ciddi hazırlıq işləri aparılırdı. Xalqımızın adətlerini qoruyub saxlamaq hər birimizin borcudur. Xalqın adət-ənənəsini yaşatmaq, xalqın özünü yaşatmaq deməkdir.

Nemət BƏXTİYAR,
Laçın rayonundan
məcburi köçkün